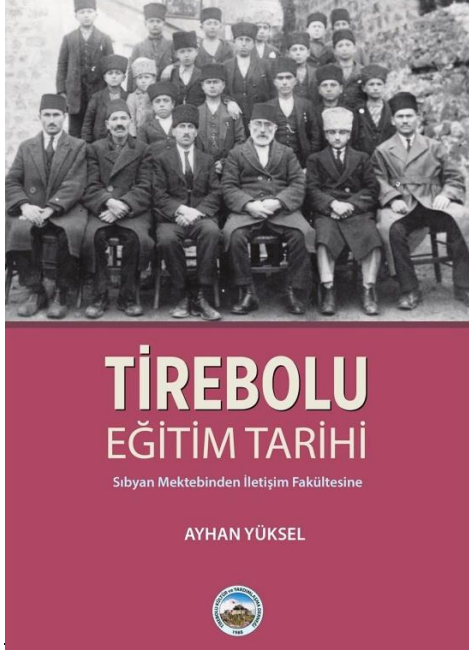

TİREBOLU TARİHİNE “EĞİTİM” PENCERESİNDEN ÖNEMLİ BİR KATKI

Mevlüt KAYA*

Ayhan YÜKSEL, **Tirebolu Eğitim Tarihi**. İstanbul: Arı Sanat Yayınları, 2022, 384 s.

ISBN: 978-625-7018-76-0.

Bir kazanın, bir bölgenin geçmişini bilmek, bugününü anlayabilmek için temel anahtardır. “Geçmiş” denince elbette ki salt siyasi veya ekonomik tarih bağlamında düşünmemek gerekir. Eğitim ve sosyal tarih göz ardı edilmemelidir ki kaza halkının geçmişinde eğitime, okula, okullaşmaya ve bilime hangi mesafede durduğu tüm açıklığıyla ortaya konulduğunda, kazanın bugünkü kültür seviyesinin temelleri daha iyi anlaşılacaktır. Ayhan Yüksel’in yeni çalışması olan *Tirebolu Eğitim Tarihi* tam da bu hususu sağlayacak önemli bir açığı kapatmış ender çalışmalardandır. Yüksel, daha önce Giresun’un hemen hemen her kazası hakkında; nikâh ve nüfus kayıtları, şehir ve aile tarihi, sosyal ve ekonomik tarih alanlarında otuza yakın kitap¹, onlarca tebliğ ve makalesiyle Doğu Karadeniz Bölgesi tarihine ciddi katkılar sunmuştur. *Tirebolu Eğitim Tarihi* adlı 384 sayfalık çalışmasıyla Osmanlı’dan günümüze kadarki süreçte, sıbyan mekteplerinden Tirebolu’da kurulan İletişim

* Öğr. Gör. Giresun Üniversitesi, Eynesil Meslek Yüksek Okulu, Giresun. Mevlut.kaya@giresun.edu.tr / ORCID: 0000-0002-7154-0683

¹ Ayhan Yüksel’in yörenin geçmişine dair araştırmalarını içeren kitaplarından bazılarının künyesi şöyledir: Ayhan Yüksel, Kuğuoğulları, Eski Bir Osmanlı Ayan Ailesi, Serander yay., İstanbul, 2017; Giresun Tarihi Yazıları, Kitabevi yay., İstanbul 2007; Tirebolu Tarih Kültür Spor Yazıları, Arı Sanat yay., İstanbul 2008; Tirebolu Kazası Nikah Kayıtları, Kitabevi yay., İstanbul 2008; Tirebolu Bir Sahil Kasabasının Sosyal ve Ekonomik Tarihi, Kitabevi yay., İstanbul 2003; Doğu Karadeniz Araştırmaları, Kitabevi yay., İstanbul 2013.

Fakültesi'ne dek Tirebolu'nun eğitim-öğretim geçmişine ışık tutmuştur. Bu çalışmada Tirebolu'nun yanı sıra geçmişte bağlısı bulunan Espiye, Güce ve eğitim-öğretim faaliyetlerindeki ilişkileri bağlamında (örneğin, iki kaza arasında öğretmen becayişleri ve atamalar, öğrenci gezileri, vs.) Görele eğitim tarihine de önemli ölçüde yer verilmiştir.

Tirebolu Eğitim Tarihi adlı eser, yıllarca süren bir araştırmanın ürünüdür. Eserde Osmanlı'dan Cumhuriyet'e uzanan eğitim süreci incelenirken; dönemin arşiv belgeleri, basın verileri ve mecmuaları, ulusal ve uluslararası kategorilerde mevcut yazılı kaynaklar, anılar, fotoğraflar, kişisel görüşmeler, okullara ait ayrıntılı dokümanlardan yararlanılmıştır.

Tirebolu Eğitim Tarihi kitabı, beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Tirebolu'da sıbyan, ibtidai ve rüştiye mektepleri; kadrosu, kütüphanesi, öğrencilere ait kayıtlar, inşaat faaliyetleri ve mekteplere dair şikâyetlerle birlikte incelenmiştir. Kitapta, 19. yüzyıl sonlarında ibtidai mekteplerinde verilen dersler şöyle aktarılmıştır:

"1891 yılında İstanbul ve taşra ibtidai mekteplerinde müfredat gereği "Elifbâ, Kur'an-ı Kerim, Tecvid, İlm-i hâl, Ahlâk, Sarf-ı Osmanî, İmlâ, Kıraat, Mülahhas (kısa), Tarih-i Osmanî, Muhtasar Coğrafya-i Osmanî, Hesap, Hüsn-i hat, dersleri okutuluyordu" (Yüksel 2022: 21).

İkinci bölümde, Tirebolu medreseleri hakkında bilgi verilmiş, medreselerde görevli hocaların biyografileri yazılmıştır. Hocalar arasında Kuva-yı Milliye'ye destek veren, dönemin etkin isimleri de bulunmaktadır. Bu hocalardan biri olan, Tirebolu Mekteb-i Rüştiyesi, Hamam Mahallesi Medresesi gibi kurumlarda görev yaptıktan sonra 1911'de kazada müftülük görevine getirilen Küçükzade Ahmed Necmeddin Efendi (1859-1933) hakkında, eserde önemli bilgiler aktarılmıştır:

"(...) Milli Mücadele yıllarında (1919-1922) Kuva-yı Milliye'nin yanında yer aldı. Heyet-i Temsiliye tarafından İstanbul fetvasına karşı Ankara müftüsü Börekçizade M. Rifat Efendi başkanlığında hazırlanan ve 16 Nisan 1920'de bütün müftülüklere tebliğ edilen 'Fetva-yı Şerife'ye 29. Sırada imza koydu..." (Yüksel 2022: 119).

Üçüncü bölümde, 1916-1918 yılları arasında bölgede yaşanan Rus işgalinin ardından eğitim faaliyetlerinin nasıl bir süreç izlediği anlatılmıştır. İşgal yıllarında halk, düşman kuvvetleri tarafından yerinden edilmiş, bölgenin sosyoekonomik ve demografik yapısı büyük ölçüde değişmiştir. Görele ve Eynesil gibi Tirebolu da bu tahribattan fazlasıyla etkilenmiştir. İşgal sürecinde özellikle Harşit çayına kadar olan kısımda okul binaları işgalcilerle tahrip edilmişti. Eğitim ve spor faaliyetleri işgal altındayken zaten durmuştur. Bu kısımda, 1921-1925 yılları arasında maaş defteri incelenmiş, Tirebolu'da ibtidai mektepler ve bu mekteplerde görev yapan hocalara dair bilgiler aktarılmıştır. Geçmişte Tirebolu'ya bağlı olup sonrasında Espiye, Yağlıdere ve Güce isimleriyle ilçe olan merkez ve köylerin ibtidai mektepleri hakkında geniş bilgiler verilmiştir. Bir kısmı bugün aynı adla eğitime devam eden bu okulların, 1920'lerdeki öğretmenleri ve hizmetli personeli hakkında da eserde veriler bulunmaktadır. Yine bu bölümde inas ve zükür (kız ve erkek) mekteplerinin Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki durumuna dair bilgiler aktarılmış, karma eğitime geçinceye kadarki süreç her yönüyle değerlendirilmiştir. Bu bölümde, yöre tarihinde önemli bir yer tutan Beşikdüzü Köy Enstitüsü'nün durumu ve enstitüden mezun olarak Tirebolu dâhilinde görev yapan (zaman zaman Tirebolu'dan Görele'ye atanan) öğretmenler ve

öğretim teknikleri, öğretmenlerin sosyal faaliyetlere yönelik girişimleri hakkında önemli bilgiler aktarılmaktadır. Bu bağlamda halkevlerinin Tirebolu şubesinin eğitim-öğretim yolunda halka verdiği sosyal desteklerin yararlarının eserde anlatılmış olması, dönemin eğitim-öğretimle ilgili kurumlarının yalnızca çocuklara ve gençlere hitap etmediğini; gezi, gösteri, okuma-yazma ve bilinçlendirme hizmetleri ile halkın tümünü kapsadığını ve çalışmalarında gönüllülük esasına dayandığını ortaya koyması bakımından önemlidir:

"Halkevi faaliyetleri arasında bir seri konferans tertip etmek de yer alıyordu. Nitekim Hâkim Tayyar Onat, Haziran 1941'de Tirebolu'da ve Espiye nahiyesinde halkı aydınlatıcı bir konuşma yapmıştır..." (Yüksel 2022: 271).

Eserin dördüncü bölümünde, Tirebolu'da bir ortaokul açılması sürecine ilişkin bilgiler verilmiş, bir ortaokulun yapımında; daha önce kazada halkın ve yetkililerin büyük fedakârlıklar göstererek açtığı ilkokullarda olduğu gibi bir süreç izlendiği anlatılmıştır. Bu dönemlerde ülkenin her yanında olduğu gibi Tirebolu kazasına bağlı köylerde halkın çabalarıyla açılan ilkokullar, kaza merkezlerine örnek teşkil edebilecek boyutlara ulaşmıştı. Tirebolu ve Görele köylerinde köylüler her yıl onlarca köy ilkokulu inşaatını kendi katkılarıyla tamamlıyordu (Kaya 2021: 219). Ancak kaza merkezlerine özel idareler baktığı için, kaza halkı köylerdeki okul işlerine tam anlamıyla müdahil olamıyordu. Bu kısımda ayrıca, Tirebolu'da açılan ortaokulun, 1949-1969 tarihleri arasındaki kadro icmal defterlerinin incelenerek ortaya konulması, Tirebolu'da oluşmuş olan ve dönemine göre standartların oldukça üstünde bulunan köklü bir lise kültürünün amillerini izah edecek ölçüde okura değerli bilgiler sunmaktadır. Okullarda öğretmen-öğrenci etkileşimi, söz konusu dönemde sosyal kimliğin oluşumunda bugünden çok daha etkili olduğu vurgulanmıştır. Her öğretmen kendi ekollerini oluşturmuş; bilim, kültür ve sanatta kendi düzeyinde öğrenciler yetiştirmiş; edinilen bu tarz ise bireyin belleğinde geçici olmamış, yaşam boyu sürmüştür. Bu bölümde, ortaokulun ilk müdürleri, ilk öğretmenleri, ilk öğrencileri ve ilk hizmetli kadroları okuyucuya sunulmuş; aslında bir bütün olarak Tirebolu'da kültürel kimliğin yetmiş yıllık temelleri hakkında fikir verilmiştir. Ayrıca, ortaokulu takiben lise, meslek yüksekokulu ve İletişim Fakültesinin kuruluşundan bugüne kadar izlediği süreç incelenmiş; idari ve eğitim kadroları ile birlikte, bu eğitim kurumlarınca gerçekleştirilen sosyal etkinlikler ve projeler hakkında ayrıntılı bilgi aktarılmıştır:

"Tirebolu'da meslek yüksekokulunda olduğu gibi çevreye göre eğitimde öncülük bulunla da kalmadı. Bu defa Giresun Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Osman Metin Öztürk'ün hazırladığı alt yapı üzerine Tirebolu Eğitim Fakültesi kurulması Milli Eğitim Bakanlığı'nın 24/7/2008 tarihli ve 18464 sayılı yazısı üzerine 28/3/1983 tarihli ve 2809 sayılı kanunun ek 30. maddesine göre Bakanlar Kurulu'na 30/7/2008 tarihinde kararlaştırılmış, bu karar 14 Ağustos 2008-269-67 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak resmîyet kazanmıştır..." (Yüksel 2022: 324).

Beşinci bölümde, Tirebolu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, dünü ve bugünü ile mercek altına alınmıştır. Müdürler, müdürlüğe bağlı şubeler ve personeller, eğitim kurumları ve okullar hakkında bilgi verilmiştir. Tirebolu Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı okullarda görev yapan idari ve akademik kadroya dair ayrıntılı bilgilerin yer aldığı bu bölümde, okullara ait öğrenci istatistikleri de kronolojik sırayla aktarılmış, okuyucuya çok yönlü bir muhakeme olanağı sağlanmıştır. "İlçe

Milli Eğitim Müdürleri” başlığı altında kazada görev yapan ilk milli eğitim müdürlerine bu bölümde ayrıntılı olarak yer verilmiştir:

“Teşkilat bünyesinde ilk ilköğretim müdürü Mehmet Necati Durak’tır. Daha sonra sırasıyla milli eğitim müdürü olarak Burhan Cahit Temüroğlu, Halis Türk, Sadi Atacan, Ş. Aydın Aslan, Ali Şanlı, İsmail Babür, Ergin Koç görev yapmışlardır. Halen bu görevi İbrahim Yılmaz yürütmektedir” (Yüksel 2022: 332).

Eserin muhtelif yerlerinde, işlenen konuya ilişkin eski fotoğrafların, gazete kupürlerinin, tablo ve çizelgelerin yanı sıra arşiv belgelerinin bulunması, okurun konuyu daha iyi kavramasında etkili olacağı muhtemeldir. Ayrıca, 1930-1940’lı yıllardan itibaren okullara ait öğretmen kadrolarının fotoğraflarının bulunması, okura, geçmiş dönemlerde eğitim-öğretim kadrosunun giyim kuşamı; daha da genelleştirildiğinde dönemin giyim modası hakkında bilgi vermektedir. Eserde yer verilen okul kroki ve fotoğraflarının yanında okul binalarının dış cephelerinde yer alan özgün işlemler de dönemin mühendislik ve tasarım anlayışını yansıtmaları bakımından önemli görsel destekler olarak değerlendirilebilir.

Özetle, Ayhan Yüksel’in son eseri olan *Tirebolu Eğitim Tarihi*, öncelikle kazanın eğitim-öğretim, kültür işlerindeki köklü geçmişini okurun belleğinde canlandırmakta, kazanın bugünkü sosyoekonomik ve kültürel temellerinin doğru bir biçimde anlaşılmasında bugüne kadar tespit edilemeyenleri bilimsel verilerle ortaya koyarak büyük bir açığı kapatmaktadır.

Kaynakça

- Kaya, Mevlüt (2021). *Belgeler ve Derlemelerle Giresun Araştırmaları*. İstanbul: Arı Sanat Yayınları.
- Yüksel, Ayhan (2003). *Tirebolu Bir Sahil Kasabasının Sosyal ve Ekonomik Tarihi*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Yüksel, Ayhan (2007). *Giresun Tarihi Yazıları*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Yüksel, Ayhan (2013). *Doğu Karadeniz Araştırmaları*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Yüksel, Ayhan (2017). *Kuşuoğulları, Eski Bir Osmanlı Ayan Ailesi*. İstanbul: Serander Yayınları.